

Posudek diplomové práce (z pohledu oponenta)

téma: **Jaké je to být poutníkem: Sociální interakce na poutní cestě do Santiaga se Compostela**

autorka: **Bc. Magdaléna Mrázková**

vedoucí: **Mgr. et Mgr. Lada Viková**

Diplomová práce Bc. Magdalény Mrázkové představuje práci předkládající a sledující vlastní prožitky badatelky (tedy vlastní karnální zkušenost) před, během i po absolvování poutní cesty (asi třítydenního putování v září 2013) do Santiaga de Compostela.

Práce je přehledně řazena: v úvodní části se věnuje volbě svého tématu, pečlivě popisuje metody vlastního výzkumu, přináší vzhled do realit této pouti (historie, organizace, legendy) a s obzvláštní pečlivostí shrnuje dosavadní snahy antropologů o formulování teorií vztahující se k poutnictví.

Pak následuje 37 velmi čtivých stran (tedy asi 2/3 z celkového textu), které by se daly nazvat cestopisem. Zde autorka předkládá svá pozorování, zápisy z terénního deníku, záznamy výpovědí „soputníků“ a osob, s nimiž se po cestě seznámila. Tato část – a je to jistě záměrem autorky - není rušena poznámkovým aparátem, o to více působí autenticky, přináší bezprostřední zážitky a s otevřeností přiznává vlastní slabost, pokleslost v náladě, ale také až dětinskou radost. Vlastní kolísání nálad popisuje otevřeně, nesnaží se o příkrášlování. Občas čtenáře zarazí mělkost jejích soudů, hodnocení lidí kolem, apod. (viz dále).

Závěrečné shrnutí a samotný závěr práce se opět vrací k odborněji laděnému psaní. Autorka se opět (jako už tak činila v úvodu) přiklání ke konceptu Jill Dubish (publikované v roce 1995 v knize *In a different place: pilgrimage, gender, and politics at a Greek island shrine*. Princeton University Press), která dříve protichůdné a prostřednictvím různých autorů soupeřící koncepty *communitas* a *contestation* navrhuje využívat společně, a to situačně a variabilně. Mrázková pak zároveň tyto teoretické koncepty propojuje s vlastním prožitkem poutníka a s odstupem hodnotí cestu z pohledu svého i pohledu jejích soputnic – tuto zkušenost vnímá jako liminalitu, rituál, během kterého se člověk, jenž cestu podstoupí, pozmění natolik, že se do sociální struktury nevrací takový, jaký byl před tím.

Rozsahem i formální úpravou práce odpovídá standardům, práce je doplněna několika barevnými fotografiemi, které atmosféru výzkumu pomáhají dokreslit.

Celkově lze tuto práci jen velmi těžko hodnotit: na začátku své práce si autorka nasadila velmi vysokou laťku – dle ní bychom očekávali, že práce bude zcela výjimečná. Po přečtení zbytku práce se však tento dojem pomalu vytrácí. Vidíme, že potenciál této studentky je velmi vysoký, ovšem dosažení této úrovně u ní brání zřejmá nedůslednost, díky níž jsou některé momenty přehlíženy, jiné opakovány dvakrát a shrnutí i závěr jsou v porovnání s celým rozsahem práce velmi krátké a mělké, působí nedokončeně.

Mohu-li jmenovat některé výtky, tak např. informace o nočním putování některých poutníků, o níž se dočteme na s. 10: „*Je známá i možnost, kterou využijí ti odváznější, kteří nemají rádi letní horka. Ti vyráží na cestu v noci a přes teplý den odpočívají,*“ se objeví posléze i na s. 23: „*Pokud je teplo nesnesitelné, zaslechla jsem i o poutnících, kteří se na cestu vydávají přes noc, aby se vedru vyhnuli.*“

O trochu závažnější vadou na kráse této práce je, podle mne, nedostatečně formulovaná etika výzkumu – ta je zde pouze naznačena, když se na s. 6 dozvíme, že citace výpovědí „soputníků“ jsou označeny datem a jménem, ovšem „*Jména jsou pozměněna, jelikož většina z uvedených poutníků se stala mými dobrými přáteli a v některých případech se jedná o citlivá témata.*“ (s.6) Již se však dále neobjeví ani zmínka o tom, zda autorka o dalších etických dilematech svého výzkumu alespoň přemýšlela. Např. se nedozvíme, jestli její „soputníci“ o

jejím záměru napsat o cestě (a potažmo i o nich) diplomovou práci věděli, či nikoliv, tedy zda šlo o zúčastněné pozorování utajené.

V práci nás zarazí nejednotnost v odkazování, kdy střídá běžný způsob (Příjmení rok: strana) za citátem / teorií méně přehledným odkazem, kdy za citátem je pouze číslo v závorce, např. na s. 11 – „Historik... Ohler (2002) ... napsal „*Nemocní i zdraví...putují ... .. pouť umožňovala ... se poohlédnout po lepších životních podmínkách*“ (11). Domyslíme si, že bude někde uveden seznam odkazů a tento je jedenáctý, nebo že jde o jedenáctý pramen v seznamu publikací, ale pro prohlédnutí celé práce nám dojde, že jde o stranu (tedy škoda, že není aspoň značena např. písmenem s. před číslem nebo že není tato nejednotnost lépe osvětlena např. v metodologii).

Nejvíce ze všeho mne však autorka nemile překvapila svými otevřenými hodnoceními jevů, lidí, skupin, s nimiž se setkala (konkrétně Poláků), některé její formulace nasvědčují o jisté necitlivosti. Např. na s. 28 popisuje setkání s „*postaršími manželi z Irska*“, kteří svá zavazadla nenesli, ale poslali si je taxikem. Setkání s nimi autorka uzavírá větou „*Tito dva „poutníci“ byli vyloženi nesympatičtí.*“ (s. 28) Jinde zmiňuje místo Cruz de Fero – železný kříž na vysokém kůlu, o tomto místě píše „*Každý, kdo šel kolem, se zastavil, zanechal zde něco a až dojemně pitomně [správně pitomě] se usmíval. Stejně jako já.*“ (s. 29) A nejvíce mne překvapilo hodnocení části svých soupeřů – skupinky Poláků, s nimiž se zjevně lišila v hodnotách a postojích. Po zklamání, kdy jim na jejich žádost objednala (na své jméno) nocleh, kterého pak oni nevyužili, se jejich dříve soudržná skupina lehce rozpadla – dále putovali spolu, ale již na sebe nebyli tak upnutí. Celou anabázi vyvíjejícího se vztahu autorka opět uzavírá hodnocením „*Camino napomáhá snadnému sdružování lidí všech národností a statusů, na druhé straně přesně do tohoto vztahu nezapadala přílišná úzkoprsost a homofobie Poláků, které jsem poznala.*“ (s. 43) Že se tato hodnocení vyskytují v popisu samotné cesty, jsem vnímala jako otevřenost badatelky, která nám dává nahlédnout do svých autentických dojmů vzniklých pod určitou zátěží – očekávala jsem však následnou reflexi těchto dojmů do jisté míry povrchních a egocentrických soudů, z nichž vyplývá, že autorka ve chvíli jejich napsání považuje své vnímání reality a svůj způsob putování jako správný a co je v rozporu s ním, je svým způsobem očeřováno. Vnímám tedy jako zátěž této práce, že tento egocentrický pohled pak dále nijak nereflexuje, ve shrnutí se k těmto svým hodnotícím soudům nevrací, ani je nezjemňuje a neinterpretuje (jakoby si ho ani nebyla vědoma). Ze závěru mi pak vyplývá, že o to se ani (patrně i záměrně) nesnaží, neboť to nebylo cílem práce. Přesto výše popsané formulace mohou zapůsobit na čtenáře jako trhliny v jinak celkově vysoce kladném dojmu z práce. Škoda, že tyto trhliny nebyly zalepeny citlivou interpretací či vhodnou zjemňující formulací.

Jen díky tomu, že je poslední odstavec závěru skutečnou pomyslnou třešničkou na dortu, je nakonec práce opět v očích čtenáře přiřazena k těm povedeným. Větou „*Díky své práci jsem si uvědomila, že do Santiaga lze dojít nejen po různých cestách ve smyslu fyzického prostoru, nýbrž i ve smyslu různých výzkumných trajektorií, jimiž se ubírá vývoj antropologického myšlení a které každou z těch fyzických cest dokážou konceptualizovat svérázným způsobem.*“ (s. 57) nás autorka ubezpečí, že dokáže formulovat, přemýšlet abstraktně a že má potenciál napsat práci skutečně skvělou. Škoda, že ho plně nevyužila.

Navzdory výše uvedeným výtkám práci považuji za inspirativní a splňující veškeré základní požadavky na DP kladené. Vysoce bych hodnotila především teoretickou část, která je zpracována téměř příkladně.

Práci tedy doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm velmi dobře.

Mgr. Lada Viková

Pardubice 17.1.2015